

Riktlinje för kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Typ av dokument: Riktlinje

Överordnat dokument: Saknas

Fastställt av: Kommunstyrelsen

Datum: 2026-02-03

Diarie- eller ärendenummer: 26KS35

Revideringshistorik: Saknas

Dokumentet gäller för: Kommunstyrelsen

Dokumentägare: Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig: Ekonomiavdelningen

Innehåll

Riktlinje för kommunstyrelsens uppsiktsplikt.....	1
Inledning.....	4
Syfte med riktlinjen	4
Kommunstyrelsens roll.....	5
Styrelsens befogenheter inom ramen för uppsiktsplikten	5
Uppsiktsplikt över nämnder	6
Hur uppsiktsplikten över nämnderna utövas.....	7
Uppsiktsplikt över avtalssamverkan.....	7
Uppsiktsplikt över kommunala bolag.....	7
Hur uppsiktsplikten över de kommunala bolagen utövas.....	8
Förstärkt uppsiktsplikt över hel- och delägda aktiebolag	8
Hur den förstärkta uppsiktsplikten utövas	9
Uppsiktsplikt över kommunalförbund	9
Hur uppsiktsplikten över kommunalförbund utövas	10
Uppsiktsplikt över stiftelser.....	10
Hur uppsiktsplikten över stiftelser utövas.....	10

Inledning

Kommunstyrelsen har en särskild ställning i förhållande till övriga nämnder i kommunen.

Enligt 6 kap 1 § kommunallagen (2017:725), KL, har kommunstyrelsen i uppdrag att leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över all kommunal verksamhet. Det innebär att kommunstyrelsen både ska sörja för ledningsstrukturer och ha en uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet.

Styrelsen ska också ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i kommunala hel- eller delägda bolag, kommunala stiftelser eller föreningar, verksamheter som bedrivs genom avtalssamverkan samt över sådana kommunalförbund som kommunen är medlem i.

Genom sitt lednings- och samordningsansvar fastställer kommunstyrelsen strukturer, processer och former för planering, uppföljning och rapportering i kommunen.

Genom uppsiktsplikten följer kommunstyrelsen, med stöd av dessa strukturer och den information som följer därav, upp och bedömer om nämnder och bolag bedriver verksamheten i enlighet med kommunfullmäktiges beslut, gällande lagstiftning samt principen om god ekonomisk hushållning.

Ledningsansvaret, ledningsstrukturerna och uppsiktsplikten är därmed nära sammankopplade.

Syfte med riktlinjen

Eftersom kommunstyrelsen enligt kommunallagen har ett samlat ansvar för att leda och samordna kommunens förvaltning samt för att ha uppsikt över övriga nämnders och kommunala bolagens verksamhet så behöver det klargöras hur dessa särskilda uppgifter utförs.

Syftet med denna riktlinje för kommunstyrelsens uppsiktsplikt är att beskriva gällande ansvarsfördelning och att beskriva hur kommunstyrelsen utövar den

lagstadgade uppsiktsplikten och den förstärkta uppsiktsplikten över de kommunala aktiebolagen.

Kommunstyrelsens roll

Kommunstyrelsen har en särskild ställning i förhållande till övriga nämnder i kommunen. Det ankommer på styrelsen att leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter.

Styrelsen ska också följa de frågor och utöva uppsikt över de frågor som kan inverka på kommunens utveckling och ekonomiska ställning. I övrigt ska styrelsen fullgöra de uppdrag som fullmäktige överlämnat till styrelsen.

Styrelsens uppsiktsplikt ska inte förväxlas med den revisionsverksamhet som revisorerna bedriver. Uppsiktsplikten handlar primärt om att styrelsen ska hålla sig informerad om kommunens verksamhet. Styrelsen ska med andra ord vara uppmärksam på utvecklingen i hela kommunkoncernen och utifrån den uppsikt man utövar, föreslå de åtgärder man anser nödvändiga.

Uppsiktsplikten är ett kollektivt ansvar som åvilar kommunstyrelsen som organ, inte enbart dess ordförande, presidium, utskott eller tjänstepersoner. Ansvaret kan inte delegeras, även om beredning kan ske genom utskott, presidium eller via tjänstepersoner. Den uppsikt som utövas och beslutas ska därmed ske i kommunstyrelsen.

Styrelsens befogenheter inom ramen för uppsiktsplikten

Inom ramen för sin uppsiktsplikt har styrelsen inte några särskilda befogenheter. En anledning till det är att det endast är kommunfullmäktige som har rådighet att besluta över nämnderna.

Om styrelsen inom ramen för sin uppsiktsplikt anser att en nämnd behöver vidta vissa typer av åtgärder kan styrelsen agera på olika sätt. Styrelsen ska hos fullmäktige, nämnder och andra myndigheter göra de framställningar som de anser behövs. Det framgår av 6 kap. 11 § KL.

Om styrelsen finner anledning att lämna påpekanden eller på annat sätt meddela sina synpunkter inom ramen för sin uppsiktsplikt finns alltså en rättslig skyldighet för styrelsen att göra detta. Vidare har styrelsen, enligt 6 kap. 12 § KL, ett mandat att begära in yttranden och upplysningar från de organ man har uppsiktsplikt över.

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt kan utifrån berörda regler i kommunallagen hänföras till tre olika kategorier av uppsikt. Styrelsen ska dels ha uppsikt över nämndernas ekonomiska förhållanden, dels uppsikt över av fullmäktige beslutade mål och riktlinjer för nämndernas verksamhet dels ha uppsikt över nämndernas verksamhet i övrigt. I andra termer kan uppsiktsplikten sammanfattas i tre ord: Ekonomi, mål och verksamhet.

Uppsiktsplikt över nämnder

Inom sina respektive verksamhetsområden ska nämnderna se till att verksamheten bedrivs i enlighet med det reglemente och de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten.

Nämndernas uppgifter regleras i 6 kap. 3–6 §§ kommunallagen (2017:725, KL). Av dessa bestämmelser framgår att nämnderna beslutar i frågor som rör förvaltningen och i frågor som fullmäktige delegerat till dem. De ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att deras verksamhet bedrivs på ett tillfredställande sätt. Nämnderna svarar för att fullmäktiges beslut verkställs och har utifrån detta en rapporteringsskyldighet till fullmäktige.

Ansvarsfördelningen mellan styrelsen och nämnd innebär att kommunstyrelsen inte övertar nämndernas ansvar eller utövar operativ styrning.

Med detta som grund har styrelsen att utöva sin uppsiktsplikt.

Hur uppsiktsplikten över nämnderna utövas

Uppsiktsplikten över nämnderna i Gävle kommun sker utifrån kommunens styrmodell och följer det ekonomiska årshjulet för planering, rapportering och uppföljning. Kommunfullmäktige har fattat beslut om att anvisningar om hur dessa moment ska planeras och rapporteras som skickas ut från kommunstyrelseförvaltningen (sektor Styrning och stöd) ska följas.

Kommunstyrelsens uppsikt över nämndernas verksamhet utövas i första hand genom:

- Nämndernas månads-, delårsrapporter - och årsredovisningar samt övrig ekonomisk uppföljning.
- Handlingar och protokoll från nämndernas sammanträden.
- Nämndernas budgetunderlag och verksamhetsplaner.
- Nämndernas arbete med intern kontroll.

Uppsiktsplikt över avtalssamverkan

Styrelsen har också uppsikt över sådan avtalssamverkan som sker med stöd av 9 kap. 37 § KL. Om en nämnd exempelvis har ingått ett avtal med en annan kommun om att någon av dess uppgifter ska fullgöras av den andra kommunen faller avtalssamverkan in under styrelsens uppsiktsplikt.

En nämnd som ingått en avtalssamverkan med en annan kommun ska snarast anmäla detta till styrelsen. Enligt 9 kap. 39 § KL ska styrelsen årligen rapportera till fullmäktige om kommunens avtalssamverkan. I nämndernas reglementen finns föreskrifter om anmälningsplikt avseende avtalssamverkan.

Uppsiktsplikt över kommunala bolag

Kommunen har valt att organisera vissa kommunala angelägenheter i bolagsform. Kommunstyrelsens uppsiktsplikt gäller då även dessa kommunala bolag. Kommunen kan äga aktiebolag men dessa måste följa aktiebolagslagen. Syftet med dessa bolag är främst att bedriva verksamhet som är till nytta för kommunens invånare. Bedriver dessa bolag övrig verksamhet ska det ske på marknadsmässiga villkor.

Enligt 10 kap. 3 § 1–2 p. KL ska fullmäktige se till att det fastställda kommunala ändamålet och de kommunala befogenheterna som utgör ram för verksamheten anges i bolagsordningen för de kommunala bolagen.

Det ankommer på kommunstyrelsen att säkerställa att kommunstyrelsen ges möjlighet till insyn i de kommunala hel- och delägda bolagens verksamhet.

Kommunstyrelsens uppsikt innebär inte operativ styrning eller att kommunstyrelsen övertar bolagsstyrelsens ansvar enligt aktiebolagslagen. Kommunstyrelsens ansvar utövas i stället genom ägarstyrning, uppföljning och rapportering till kommunfullmäktige.

Hur uppsiktsplikten över de kommunala bolagen utövas

Kommunstyrelsens uppsikt över bolagen utövas i första hand genom att bolagen följer det fastställda årshjulet för planering, styrning och uppföljning och överlämnar följande handlingar till kommunstyrelsen:

- Bolagens månads, delårsrapporter samt och årsredovisningar samt annan ekonomisk uppföljning.
- Bolagens budget
- Uppföljning av fullmäktiges avkastningskrav, soliditetskrav, upplåningsramar osv.
- Eventuella granskningsrapporter från revisorerna.
- Uppföljning av bolagen arbete med intern kontroll.

Förstärkt uppsiktsplikt över hel- och delägda aktiebolag

För hel- och delägda kommunala aktiebolag gäller en förstärkt uppsiktsplikt. 6 kap. 9 § kommunallagen reglerar kommunstyrelsens särskilda ansvar i förhållande till kommunala bolag. Bestämmelsen kompletterar den allmänna uppsiktsplikten och tydliggör kommunstyrelsens roll som ägarföreträdare.

Den förstärkta uppsiktsplikten markerar att kommunstyrelsens ansvar inte begränsas till att ta emot information, utan omfattar en aktiv prövning och bedömning av bolagens verksamhet ur ett ägar- och kommunalrättsligt perspektiv.

Detta sker genom årliga beslut där styrelsen pröva om verksamheten i ett sådant bolag, under föregående kalenderår, har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Det kommunala ändamålet framgår i bolagens bolagsordning. Genom att samtliga bolagsordningar och ändringar i den ska beslutas av kommunfullmäktige kan kontroll ske att det kommunala ändamålet uppfylls.

Vid granskning av den förstärka uppsiktsplikten analyseras bolagets rapportering om utförd verksamhet i delårsrapporter och årsbokslut.

Hur den förstärkta uppsiktsplikten utövas

Den förstärkta uppsiktsplikten redovisas i ett ärende som benämns "Kommunstyrelsens årliga granskning av de kommunala bolagen". Ärendet behandlas av styrelsen när samtliga årsstämmor i bolagen är genomförda.

Det innebär att kommunstyrelsen då tar del av ytterligare dokumentation från bolagen i form av

- Årsredovisningar
- Revisionsberättelser
- Revisionsrapporter
- Granskningsrapporter från lekmannarevisor

Uppsiktsplikt över kommunalförbund

Enligt 6 kap. 1 § andra stycket KL har styrelsen uppsiktsplikt över sådan kommunal verksamhet som bedrivs i sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–6 §§ KL. Utöver sådana juridiska personer omfattar också uppsiktsplikten sådana kommunalförbund som kommunen är medlem i.

Den förstärka uppsiktsplikten avseende kommunalförbund redovisas i samma ärende som uppsiktsplikten för de kommunala bolagen. Arbetssättet är likartat som för de kommunala bolagen.

Hur uppsiktsplikten över kommunalförbund utövas

Kommunstyrelsens uppsikt över kommunalförbunden och samordningsförbund utövas i första hand genom att ta del av:

- Budget och verksamhetsplan.
- Årsredovisning.
- Eventuella granskningsrapporter från revisorerna.

Uppsiktsplikt över stiftelser

Enligt 6 kap. 1 § andra stycket KL har styrelsen uppsiktsplikt över sådan kommunal verksamhet som bedrivs i sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–6 §§ KL. De juridiska personerna som avses i 10 kap. 2–6 §§ är följande:

- En stiftelse som kommunen har bildat ensam eller tillsammans med någon annan.

Hur uppsiktsplikten över stiftelser utövas

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt utövas i första hand genom att stiftelsen överlämnar följande handlingar till kommunstyrelsen:

- Årsredovisning samt ekonomisk uppföljning.
- Eventuella granskningsrapporter från revisorerna.